

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudkyň Daniely Zemanové a Naděždy Řehákové v právní věci žalobkyně: **E. K.**, zast. JUDr. Jarmilou Zichovou, advokátkou se sídlem Pellicova 20/2c, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 22. 8. 2013, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 6. 3. 2014, čj. 22 Ad 42/2013-28,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á**.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Ustanovené zástupkyni žalobkyně JUDr. Jarmile Zichové, advokátce, **s e p ř i z n á v á** odměna a náhrada hotových výdajů ve výši **2600 Kč**, která bude proplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

O d ů v o d n ě n í :

I.
Vymezení věci

[1] Žalobkyně požádala dne 9. 4. 2013 žalovanou o zohlednění doby péče o postiženou dceru od 1. 9. 1979 do 30. 9. 1986 a od 1. 1. 1988 do 27. 8. 1996 pro účely přepočtu výše jejího starobního důchodu a o úpravu starobního důchodu podle § 19a zákona č. 155/1995

Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), který jí byl přiznán od 28. 11. 2004. Žalovaná její žádosti vyhověla rozhodnutím ze dne 31. 7. 2013; starobní důchod stěžovatelky byl upraven s finanční účinností od 12. 7. 2009 podle čl. II bodu 15 zákona č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon o důchodovém pojištění a další zákony.

[2] Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně námitky, v nichž požadovala úpravu starobního důchodu dle § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a provedení doplatku za období od 9. 4. 2008 do 8. 4. 2013. Žalovaná námitky rozhodnutím ze dne 22. 8. 2013 zamítla a rozhodnutí ze dne 31. 7. 2013 potvrdila.

[3] Žalobkyně se žalobou proti rozhodnutí žalované obrátila na krajský soud. Krajský soud žalobu žalobkyně zamítl v záhlaví označeným rozsudkem. V odůvodnění svého rozsudku krajský soud uvedl, že uplatněním žádosti o úpravu důchodu žalobkyně prokázala nové skutečnosti, které měly vliv na výši starobního důchodu. Dle krajského soudu vyplývala skutečnost, že má jít o úpravu důchodu dle § 19a zákona o důchodovém pojištění, již ze samotné žádosti stěžovatelky ze dne 9. 4. 2013. Tato právní úprava je účinná teprve od 1. 7. 2009 a z tohoto důvodu nelze dovozovat finanční nároky stěžovatelky před tímto datem. V dané věci proto dle krajského soudu nemohlo být postupováno dle § 55 odst. 2.

II.

Stručné shrnutí námitek v kasační stížnosti

[4] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) napadla rozsudek krajského soudu včasnou kasační stížností z důvodu nesprávného posouzení právní otázky podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Krajský soud prý nesprávně dospěl k závěru, že v jejím případě nemělo být při úpravě jejího starobního důchodu postupováno dle § 55 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Stěžovatelka proti tomuto závěru argumentuje tím, že sice žádala o úpravu důchodu dle § 19a cit. zákona, starobní důchod jí však dle tohoto ustanovení nebyl upraven, jak prý vyplývá z osobního listu důchodového pojištění, a to z důvodu, že tento postup nebyl pro stěžovatelku výhodný. Své tvrzení dokládá dvěma variantami přepočtu výpočtových základů; první varianta je vypočítána za použití § 19a, kdy vyměřovací základ je vypočten od roku 1986 do 2003 a činí 6254 Kč, druhá varianta je vypočítána bez použití tohoto ustanovení, kdy vyměřovací základ je vypočten za období let 1979 do 2003 a činí 17 815 Kč. Tuto druhou variantu použila žalovaná v rozhodnutí ze dne 31. 7. 2013. Z doložených osobních listů důchodového pojištění je dle stěžovatelky zřejmé, že důchod po přepočtu dle § 19a zákona o důchodovém pojištění nebyl vyšší, z tohoto důvodu měla žalovaná použít k přepočtu postup dle § 55 odst. 2 cit. zákona. Stěžovatelka proto navrhuje, aby zdejší soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[5] Žalovaná se ke kasační stížnosti v poskytnuté lhůtě nevyjádřila.

III.

Právní posouzení Nejvyšším správním soudem

pokračování

[6] Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího přípustného rozsahu a uplatněných důvodů; neshledal přitom vady, kterými je povinen se zabývat i bez návrhu (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Z předložených spisů vyplývají následující pro věc rozhodné skutečnosti. Stěžovatelce se dne 28. 8. 1978 narodila dcera, o kterou stěžovatelka v důsledku jejího zdravotního postižení dlouhodobě pečovala. Od 28. 11. 2004 byl stěžovatelce přiznán starobní důchod v celkové výši 7191 Kč. Dne 9. 4. 2013 podala stěžovatelka na formuláři *Doložení nových skutečností v návaznosti na vydané rozhodnutí ČSSZ* žádost o zohlednění dob péče o postiženou dceru, a to od 1. 9. 1979 do 30. 9. 1986 a od 1. 1. 1988 do 27. 8. 1996, a rovněž požádala o úpravu starobního důchodu podle § 19a zákona o důchodovém pojištění.

[9] Dále ze spisu vyplývá, že Městská správa sociálního zabezpečení vydala dne 29. 4. 2013 rozhodnutí, kterým rozhodla o době a rozsahu péče o dítě podle § 85 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, tak, že v době od 1. 1. 1996 do 27. 8. 1996 nebylo lze stěžovatelku považovat za osobu pečující ve smyslu § 5 odst. 1, písm. r) zákona o důchodovém pojištění, ve znění do 31. 12. 2006. O době péče od 1. 1. 1988 do 31. 12. 1995 měla rozhodnout žalovaná při rozhodování o dávce důchodového pojištění dle předpisů platných do 31. 12. 1995.

[10] O žádosti stěžovatelky rozhodla žalovaná rozhodnutím ze dne 31. 7. 2013 podle čl. II. bodu 15 zákona č. 306/2008 Sb., který byl do zákona o důchodovém pojištění vložen s účinností od 1. 7. 2009 (dále též „novela zákona o důchodovém pojištění“). V rozhodnutí nejdříve uvedla, že výše důchodu se skládá ze základní výměry důchodu (1310 Kč měsíčně) a procentní výměry. Výpočtový základ za roky 1979 až 2003 činí po vyloučení dob péče v rozhodném období 10 595 Kč. Naproti tomu pokud by byly v době péče započteny příjmy, které se zohledňují pro účely ročního vyměřovacího základu (tj. postup dle § 19a), činil by pouze 8891 Kč. Procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod činí 6357 Kč, naproti tomu procentní výměry důchodu vypočteného dle zákona č. 100/1988 Sb., činí pouze 1754 Kč, takže náleží částka 6357 Kč měsíčně (částka vyšší). Na základě provedených výpočtů dospěla žalovaná k závěru, že započtení dob péče by z hlediska výše důchodu bylo pro stěžovatelku méně výhodné a starobní důchod stěžovatelky upravila ke dni splatnosti důchodu, kterým byl určen každý 12. den v měsíci, tj. od 12. 7. 2009, o valorizace důchodu takto:

- od 12. 7. 2009 do 11. 1. 2011 na částku 10 086 Kč měsíčně;
- od 12. 1. 2011 do 11. 1. 2012 na částku 10 455 Kč měsíčně;
- od 12. 1. 2012 do 11. 1. 2013 na částku 10 627 Kč měsíčně;
- od 12. 1. 2013 do 11. 8. 2013 na částku 10 763 Kč měsíčně.

[11] Žalovaná na základě těchto výpočtů dne 18. 7. 2013 oznámila stěžovatelce vyúčtování důchodu a poukázala doplatek důchodu za uvedená období.

[12] Dne 5. 8. 2013 podala stěžovatelka proti tomuto rozhodnutí námitky, v nichž požadovala úpravu jejího starobního důchodu od data jeho přiznání, tj. od 28. 11. 2004 podle § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, tedy od 9. 4. 2008 do 8. 4. 2013. Námitky stěžovatelky žalovaná zamítla rozhodnutím ze dne 22. 8. 2013. Žalovaná v napadeném rozhodnutí uvedla, že stěžovatelka využila možnosti § 19a zákona o důchodovém pojištění a požádala o započtení příslušných dob péče o dceru. Její žádosti bylo vyhověno, avšak nikoliv dle § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, ale dle čl. II bodu 15 novely zákona o důchodovém pojištění. Jelikož je tato úprava vůči § 55 odst. 2 speciální, aplikuje se dle žalované přednostně. Stěžovatelce proto náleží upravená výplata důchodu až od splátky důchodu splatné v červenci 2009.

[13] K tomu Nejvyšší správní soud uvádí následující. Stěžovatelka usiluje o to, aby jí byl vyplacen doplatek na starobním důchodu od 9. 4. 2008 podle § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Žalovaná k původní žádosti stěžovatelky o úpravu důchodu dle § 19a výši starobního důchodu upravila (zvýšila) s finanční účinností teprve od 12. 7. 2009, a to s ohledem na čl. II bod 15 zákona č. 306/2008 Sb. Vzhledem k tomu, že žalovaná nakonec § 19a nepoužila, tj. na základě tohoto ustanovení nebyl stěžovatelce důchod zvýšen, požaduje stěžovatelka jeho zvýšení dle § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.

[14] Ustanovení § 19a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2013, stanoví, že *[s]tarobní a invalidní důchod pojištěnce, který získal aspoň 15 roků náhradní doby pojištění za dobu účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 1 písm. s) nebo § 102a (dále jen „náhradní doba péče o závislou osobu“), nesmí být vyměřen z nižšího výpočtového základu, než kolik činí výpočtový základ stanovený podle § 15 z osobního vyměřovacího základu vypočteného podle odstavců 2 a 3 a podle § 16.*

[15] Odstavec 2 cit. ustanovení zní: *U pojištěnce uvedeného v odstavci 1 se náhradní doba péče o závislou osobu pro účely stanovení osobního vyměřovacího základu považuje a) za vyloučenou dobu, a to i když se kryje s dobou účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 1 písm. e), s dobou pojištění, v níž měl pojištěnec příjmy, které se zahrnují do vyměřovacího základu, nebo s dobou, za kterou náležely náhrady uvedené v § 16 odst. 3 větě čtvrté a páté, nebo b) za dobu pojištění, v níž měl pojištěnec příjmy, které se zohledňují pro účely ročního vyměřovacího základu, a to podle toho, co je pro tohoto pojištěnce výhodnější; postup podle písmene a) se přitom týká pouze celého časového úseku, po který se uvedené doby vzájemně kryjí.*

[16] Podle § 5 odst. 1 písm. s) zákona o důchodovém pojištění v rozhodném znění [dnes odst. 2 písm. e) – pozn. NSS] platí, že *[p]ojištění jsou při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně účastny osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti; podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu.*

[17] Přejícná ustanovení k novele zákona o důchodovém pojištění č. 306/2008 Sb. v čl. II bodu 15 stanoví, že *[b]yl-li starobní nebo invalidní důchod přiznán před 1. červencem 2009 pojištěnci, který splňuje podmínky uvedené v § 19a odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o*

pokračování

důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. července 2009, přepočte se na žádost tento důchod ke dni jeho přiznání podle § 19a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. července 2009, a je-li důchod po tomto přepočtu vyšší, zvýší se od splátky důchodu splatné v červenci 2009 (zvýraznění doplněno NSS).

[18] Toto ustanovení výslovně stanoví, že nový způsob určení výše důchodu zavedený § 19a se vztahuje i na důchody přiznané před jeho účinností (tj. před 1. 7. 2009), tak jako je tomu i v případě stěžovatelky. K tomu, aby mohl být tento způsob přepočtení důchodu použit, musí být splněny následující podmínky: *i)* pojištěnec musí splňovat podmínky § 19a; *ii)* pojištěnec musí podat žádost o přepočet důchodu dle § 19a; *iii)* důchod musel být pojištěnci přiznán před 1. 7. 2009; *iv)* důchod je po přepočtu vyšší. K posléze uvedené podmínce pak zákon správnímu orgánu v § 19a odst. 2 umožňuje naložit s náhradní dobou pojištění (zde náhradní doba péče o závislou osobu) pro účely stanovení osobního vyměřovacího základu buď jako s dobou vyloučenou anebo jako s dobou pojištění, v níž měl pojištěnec příjmy, v závislosti na tom, co je pro pojištěnce ve výsledku výhodnější (§ 19a odst. 2).

[19] Z předložených osobních listů důchodového pojištění vyplývá, že žalovaná porovnála výši vyměřovacích základů ve dvou variantách; v první, kdy doby péče o postiženou dceru, resp. příjmy stěžovatelky v té době, stěžovatelce zahrnula i do výpočtu osobního vyměřovacího základu, z něhož se pak stanoví procentní výměra důchodu, jakožto jedna ze složek pro určení výše důchodu. V této první variantě činil osobní vyměřovací základ pouze 6254 Kč. Naproti tomu varianta, kdy příslušné doby péče do výpočtu nezahrnula (tzv. vyloučené doby), činil osobní vyměřovací základ částku 17 815 Kč a výpočtový základ 10 959 Kč. Z uvedeného vyplývá, že zahrnutí dob péče do náhradní doby pojištění, o které stěžovatelka původně žádala, bylo pro stěžovatelku méně výhodné. To ostatně tvrdí i sama stěžovatelka. Pokud by žalovaná provedla výpočet důchodu z varianty, kdy by byly doby péče zahrnuty do výpočtového základu, postupovala by v rozporu s § 19a, neboť starobní důchod by byl vyměřen z nižšího vyměřovacího základu, než který by stěžovatelce náležel dle jiných ustanovení zákona o důchodovém pojištění. Z tohoto důvodu žalovaná výši důchodu neupravila tak, jak stěžovatelka požadovala. Výše důchodu jí však byla upravena dle příslušných nařízení vlády o jednotlivé valorizace tak, jak je v rozhodnutí ze dne 31. 7. 2013 podrobně popsáno.

[20] Vzhledem k tomu, že aplikace § 19a zákona o důchodovém pojištění byla účinně možná teprve od 1. 7. 2009, bylo potřeba též použít přechodných ustanovení k tomuto ustanovení. Tímto přechodným ustanovením je právě čl. II bod 15 zákona č. 306/2008 Sb. (viz bod [17] shora). Jak již bylo uvedeno výše, z cit. článku vyplývá, že pokud je přepočtený důchod vyšší, zvýší se od splátky důchodu splatné v červenci 2009. Tak se stalo i v případě stěžovatelky, neboť první splátka mohla být ve zvýšené výši vyplacena nejdříve ke dni 12. 7. 2009. Lze tedy uzavřít, že žalovaná aplikovala § 19a zákona o důchodovém pojištění a jelikož po přepočtu zjistila, že stěžovatelce náleží vyšší důchod za situace, kdy budou požadované doby péče z výpočtu vyloučeny (nikoliv tedy zahrnuty, jak požadovala stěžovatelka), upravila tento důchod dle takto zjištěného stavu.

[21] Tato námitka je proto nedůvodná.

[22] Pokud jde o námitku, že žalovaná měla použít § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, zdejší soud uvádí následující. Podle § 55 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění v rozhodném znění platí, že *[n]árok na výplatu důchodu nebo jeho části zaniká, není-li dále uvedeno jinak, uplynutím pěti let ode dne, za který důchod nebo jeho část náleží*. Tato norma tedy upravuje lhůtu k výplatě důchodu, po jejímž marném uplynutí nelze nárok na výplatu důchodu přiznat (prekluze), nikoliv tedy otázku, odkdy se doplatí změna výše důchodu.

[23] Stěžovatelka však zřejmě měla na mysli § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, podle kterého *[z]jistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží. Důchod nebo jeho zvýšení se přitom doplatí nejvýše pět let nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení; pro běh této lhůty platí § 55 odst. 2 věta druhá a třetí obdobně. Důchod nebo jeho zvýšení se však doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení (zvýraznění doplnil NSS).*

[24] V daném případě jde o obecné ustanovení, podle kterého má správní orgán v řízení o důchodu postupovat, přičemž doba pěti let je považována za maximální. Krajský soud k uvedené otázce uvedl, že uplatněním žádosti stěžovatelka prokázala nové skutečnosti, které měly vliv na výši starobního důchodu, tzv. řízení o změně důchodu dle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. V tomto řízení však nemohlo být postupováno dle tohoto ustanovení, neboť bylo postupováno dle § 19a, o což stěžovatelka sama žádala. Tento postup však umožňuje výpočet starobního důchodu od data účinnosti § 19a, neboť do té doby zákon o důchodovém pojištění uvedený postup neznal. Proto nelze ani dovozovat finanční nároky stěžovatelky spadající do doby před účinností § 19a, tj. do 30. 6. 2009.

[25] Zdejší soud se i s ohledem na dosud uvedené závěry s názorem krajského soudu zcela ztotožňuje. Krajský soud jasně, srozumitelně a přezkoumatelným způsobem vysvětlil, proč považoval postup žalované za zákonný.

IV. Závěr a náklady řízení

[26] Nejvyšší správní soud proto ze všech výše uvedených důvodů kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s., poslední věty, zamítl jako nedůvodnou.

[27] O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, a nemá proto právo na náhradu nákladů řízení; žalované v řízení o kasační stížnosti žádné náklady přesahující obvyklou administrativní činnost nevznikly, proto ji zdejší soud náhradu nákladů nepřiznal.

pokračování

[28] Stěžovatelce byla usnesením zdejšího soudu ze dne 17. 6. 2014, čj. 10 Ads 81/2014-33, ustanovena zástupkyně JUDr. Jarmila Zichová, advokátka se sídlem v Brně. Nejvyšší správní soud přiznal ustanovené zástupkyni stěžovatelky odměnu za dva úkony právní služby (převzetí věci a sepsání doplnění kasační stížnosti) podle § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, a to za každý úkon právní služby ve výši 1000 Kč (srov. § 9 odst. 2, § 7 bod 3 advokátního tarifu) a náhradu hotových výdajů paušální částkou za každý úkon právní služby ve výši 300 Kč (srov. § 13 odst. 3 advokátního tarifu), celkem 2600 Kč. Jelikož ustanovená zástupkyně nedoložila, zda je plátcem DPH, zdejší soud ji částku odpovídající DPH nepřiznal. Celkem činí odměna ustanovené zástupkyně 2600 Kč a bude ji vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. srpna 2014

Zdeněk Kühn
předseda senátu